

Nr 149

Utlåtande i anledning av väckt motion angående ersättning till värnpliktige Rune Ljunggren för skada, åsamkad under militär fälttjänstövning.

(5:e avd.)

I en inom andra kammaren av herr *Engkvist m. fl.* väckt motion (II: 379) har hemställts, att riksdagen måtte besluta om ersättning till R. B. O. Ljunggren för den skada han åsamkats under militär fälttjänstövning med det belopp riksdagen kan finna skäligt med hänsyn till skadans omfattning.

Till stöd för ifrågavarande förslag anförs i motionen följande.

Vid en militär fälttjänstövning den 10 november 1951 skadades värnpliktige 776-6-49 Ljunggren så svårt att hans vänstra öga måste bortopereras den 28 december samma år. Enligt för oss tillgängliga uppgifter inträffade olyckan vid stridsövning i förband när Ljunggren avlossade ett skott med sin kulsprutepestol, varvid tydligen en hylssprängning eller annan verkan av avlossandet av skottet medförde skadan å ögat. Ljunggren forslades omedelbart till lasarettet i Karlshamn och därifrån samma dag till Kristianstads lasarett.

En tid efter att ögat bortopererats utprovades en protes och den 21 januari 1952 utskrevs Ljunggren från lasarettet i Kristianstad. Ljunggren har senare begärt ersättning för sina kostnader för protes, utprovning av sådan samt resekostnader för detta. Då Ljunggren tjänstgör som folkskollärare har byte av protes ansetts böra ske relativt ofta. Till viss del har han erhållit ersättning för nämnda utgifter. Ljunggren har även vänt sig till försvarets civilförvaltning med begäran om ersättning med 20 000 kronor och viss livränta för den skada han lidit genom förlusten av sitt ena öga. Försvarets civilförvaltning har emellertid den 18 januari 1955 meddelat att strikt ersättningskyldighet för kronan ej föreligger, då det anses att varken fel eller försummelse ligger befålet till last eller att vapnet varit behäftat med materialfel, varför Ljunggrens ersättningskrav avvisas.

Vi kan ej dela denna ämbetsverkets uppfattning. Skadan inträffade under fälttjänstövning varunder vapnet ej fungerade och Ljunggren anmälde detta utan att han fick order, som kunde fria honom från att fortsätta honom tilldelad övningsuppgift. Skadan tillkom således under omständigheter, som enligt vår mening direkt pekar på olyckshändelse. Det måste anses felaktigt att värnpliktig personal, som deltagit i beordrade stridsövningar, ej tillerkännes någon ersättning för skada, som vid sådant tillfälle åsamkas den.

Över förevarande motion har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, *försvarets civilförvaltning* avgivit utlåtande av den lydelse härvid fogade *Bilaga* utvisar.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har försvarets civilförvaltning numera inte velat avvisa tanken på att — med hänsyn till

de speciella omständigheterna kring det olycksfall, som drabbat Ljunggren under hans militärtjänstgöring — förlikningsvis hålla honom skadeslös genom att tillerkänna honom en lämpligt avvägd engångsersättning. För egen del finner utskottet goda skäl tala till förmån för en dylik lösning. Emellertid är utskottet inte berett att på grundval av den föreliggande motionen framlägga något konkret förslag utan förordar, att det lägges i Kungl. Maj:ts hand att taga frågan under prövning. I fråga om storleken av den engångsersättning som skäligen bör tillkomma Ljunggren, förefaller en avvägning i enlighet med de av försvarets skaderegleringsnämnd angivna grunderna ligga nära till hands.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av motionen II: 379, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anført.

Stockholm den 5 november 1957

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 153.

Till riksdagens statsutskott

Sedan Kungl. Maj:t den 18 februari 1957 anbefallt försvarets civilförvaltning att till riksdagens statsutskott inkomma med yttrande över en inom riksdagens andra kammare av herr Engkvist m. fl. väckt motion (II: 379) angående ersättning till värnpliktige 776-6-49 Rune Bengt Olof Ljunggren, får ämbetsverket anföra följande.

Under fullgörande av sin första värnpliktstjänstgöring vid Kungl. Norra Skånska infanteriregementet deltog Ljunggren i en den 7 november 1951 påbörjad fälttjänstövning i Blekinge. På morgonen den 10 november 1951 skadades Ljunggren i vänstra ögat under eldgivning med lös ammunition med honom tilldelad kulsprutepistol. Omständigheterna få anses giva vid handen att hylssprängning inträffat och att skadorna uppkommit härigenom.

Frågan om ersättning skall utgå i ett skadefall som det förevarande är att bedöma *dels* med utgångspunkt från föreskrifterna i kungl. förordningen den 2 juni 1950 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, *dels ock* i den mån så påkallas av framställt ersättningsyrkande enligt allmänna skadeståndsrättsliga regler.

Frågor om ersättning enligt militärsättningsförordningen prövas i första hand av riksförsäkringsanstalten. Denna ersättningsform står i vissa hänseenden försäkringsinstitutet nära. Sålunda utgår ersättning för skada i följd av olycksfall under militärtjänstgöring i praktiskt taget alla fall. Enligt militärsättningsförordningen skall således ersättning utgå, där icke övervägande skäl tala mot att orsakssammanhang föreligger mellan olycksfallet och skadan. Å andra sidan är ersättningen som sådan enligt denna förordning underkastad åtskilliga legala begränsningar. Sjukpenning och livränta äro med avseende å beräkningen bundna efter fastställda normer och maximerade. Ersättning för sveda och värk samt för lyte och framtida men kan ej utgå enligt bestämmelserna i militärsättningsförordningen.

För Ljunggrens del har ersättningsfrågans prövning hos riksförsäkringsanstalten och i kungl. försäkringsrådet lett till att han *dels* gottgjorts med vissa belopp för läkarintyg, läkarbehandling och resor för erhållande av sådan, medicin samt ögonproteser med tillhoppa 345 kronor 40 öre, *dels ock* förklarats berättigad till livränta från och med den 9 mars 1952 under sin återstående livstid med 1 200 kronor för år. Vid livräntans beräkning har skadan ansetts medföra en nedsättning av arbetsförmågan med 25 procent. Jämlikt 9 § militärsättningsförordningen har Ljunggrens årliga arbetsförtjänst beräknats uppgå till 7 200 kronor, varav jämlikt 6 § i förordningen två tredjedelar tagits i betraktande. Med hänsyn till den omständigheten att Ljunggren i sin tjänst som ordinarie folkskollärare uppbar oavkortad lön har emellertid med föranledande av föreskriften i 11 § militärsättningsförordningen förordnats, att den Ljunggren jämlikt sagda förordning tillerkända livräntan icke skulle utbetalas till Ljunggren utan avräkning av densamma ske å motsvarande del av Ljunggrens lön. Riksförsäkringsanstalten har prövat livräntefrågan i beslut den 17 april 1952 och den 25 juni 1952. Efter besvär av Ljunggren över sistnämnda beslut har försäkringsrådet meddelat utslag den 11 februari 1954.

Om en skadelidande icke finner sig till fullo gottgjord genom den ersättning, som utgår enligt militärsättningsförordningen, har han möjlighet att av kronan begära ersättning enligt allmänna skadeståndsrättsliga regler. Här-

vid får emellertid fordras, att den ersättningssökande kan ådagalägga omständigheter, som rättsligen grunda skadeståndsskyldighet för kronan, ävensom visa, att orsakssammanhang föreligger mellan olyckan och den påstådda skadan. Därest dessa förutsättningar föreligga, är den skadade berättigad till full ersättning för samtliga skador, som kunna styrkas. Sålunda utgår ersättning för inkomstbortfall utan någon maximering. Den skadade är berättigad till gottgörelse för sveda och värk samt för lyte och framtida men. Avdrag skall emellertid i princip ske med de ersättningar som kunna hava utgått på grund av föreskrifterna i militärsättningsförordningen. Därest vid en administrativ prövning av framställt ersättningsanspråk detta skulle avvisas eller ej helt bifallas, har den ersättningssökande givetvis möjlighet att vid domstol föra skadeståndstalan mot kronan och därvid yrka åläggande för kronan att utgiva ersättning.

Med den utgång frågan om Ljunggrens rätt att uppbära ersättning enligt militärsättningsförordningen erhållit, har det givetvis varit ett starkt intresse för honom att få till stånd en prövning av frågan, om kronan med hänsyn till omständigheterna vore rättsligen pliktig att utgiva skadestånd.

Genom advokaten Thorsten Persson i Kristianstad har Ljunggren i framställning till försvarets civilförvaltning hemställt om ett principiellt uttalande i frågan, huruvida kronan vore beredd att utgiva ersättning. Ljunggren har i anslutning härtill beretts tillfälle att närmare precisera sina ersättningsanspråk. I en den 20 mars 1952 dagtecknad skrivelse har Ljunggren angivit sina ersättningsyrkanden. Viss utredningsmaterial har där efter hit införskaffats, varjämte vissa förhandlingar i Kristianstad ägt rum mellan kronan, företräd av undertecknad Hedberg, samt Ljunggren och Persson, i samband varmed vissa upplysningar inhämtades av militär personal vid I 6. Med hänsyn till att den i civilförvaltningen anhängiga ersättningsfrågan var i väsentlig mån avhängig av utgången av frågan om ersättning enligt militärsättningsförordningen samt i sistnämnda ärende åberopat utredningsmaterial avvaktades försäkringsrådets utslag. Den 10 maj 1954 överlämnade dåvarande advokatfiskalen hos försvarets civilförvaltning handlingarna till kungl. arméförvaltningens tygavdelning, som enligt då gällande föreskrifter hade att pröva ersättningsfrågan. I en samtidigt till tygavdelningen avgiven VPM har advokatfiskalen på närmare angivna skäl avstyrkt bifall till Ljunggrens ersättningsanspråk. Promemorian bilägges i avskrift (bilaga 1). Med hänsyn till den föreliggande tveksamheten i fråga om den principiella ersättningsskyldigheten yttrade sig emellertid advokatfiskalen i sagda VPM också om de särskilda ersättningsposterna var för sig. Tygavdelningen remitterade den 25 maj 1954 ärendet till försvarets skaderegleringsnämnd för yttrande, därvid tygavdelningen förklarade sig i princip biträda advokatfiskalens förslag men ifrågasatte, om ej av billighetsskäl viss ersättning borde utgå i förevarande fall. Sedan skaderegleringsnämnden vid handläggningen av ärendet tillkallat en särskild ledamot, ombudsmannen hos Försäkringsaktiebolaget Fylgia Knut Norström, avgav nämnden den 30 december 1954 yttrande till försvarets civilförvaltning, som enligt gällande arbetsordning från och med den 1 juli 1954 hade att handlägga ersättningsfrågor av denna art. Nämnden tillstyrkte viss ersättning. Tre av de vid ärendets behandling i skaderegleringsnämnden närvarande läto till protokollet anteckna skiljaktig mening. Avskrifter av skaderegleringsnämndens yttrande samt dess protokoll den 30 december 1954 bifogas (bilaga 2 och 3).

Ärendet föredrogs den 18 januari 1955 i försvarets civilförvaltning. Med beaktande i huvudsak av de synpunkter, som anförts av advokatfiskalen hos ämbetsverket i ovannämnda VPM den 10 maj 1954 och som kommit till uttryck i den inom skaderegleringsnämnden yppade skiljaktiga mening,

fann ämbetsverket rättslig grund för att kronan vore ersättningsskyldig ej föreligga och avvisade Ljunggrens krav. Avskrift av beslutet bifogas (bilaga 4).

Sammanfattningsvis vill ämbetsverket anföra följande. Såsom framgår av ämbetsverkets beslut torde man för en kronan åvilande rättslig ersättningsskyldighet få förutsätta, att *antingen* s. k. strikt ersättningsskyldighet, d. v. s. ersättningsskyldighet oberoende av vållande, *eller* fel eller försummelse från befälets sida *eller* materielfel föreligger.

Strikt ersättningsskyldighet kan antingen vara föreskriven i lag (exempelvis bilansvarighetslagen) eller enligt utbildad rättspraxis anses föreligga beträffande viss grupp av skadefall. Härvid avses närmast skada uppkommen i samband med utövande av s. k. farlig verksamhet. Såvitt man kan finna av rättsvetenskaplig doktrin och domstolspraxis torde begreppet farlig verksamhet, i den mån det förekommer inom skadeståndsrätten, avse endast fall av exceptionell natur och synnerligen hög farlighetsgrad (omfattande sprängningsarbeten, skjutning i vissa fall med artilleriammunition av brandfarlig art o. d.). Enligt vad ämbetsverket kunnat finna hava domstolarna icke varit benägna att grunda ersättningsskyldighet på »farlig verksamhet», då fråga varit om övningsskjutning med handeldvapen eller över huvud taget med ordinär ammunition.

Någon vårdslöshet eller försummelse från befälets sida har icke visats föreligga. Befälet har saknat anledning att före ifrågavarande övning antaga, att Ljunggrens vapen ej fungerat i vederbörlig ordning. Då Ljunggren före olyckan anmält för sin plutonchef, att kulsprutepistolen klickat, har denne icke haft skäl förutsätta annat än att det var fråga om ett eldavgott i vapnet av en typ, som enligt uppgift är mycket vanlig. Ehuru detta icke låtit sig klart fastställa, synes plutonchefen hava uppmanat Ljunggren att icke vidare skjuta med vapnet.

Frågan om materielfel förelegat har föranlett en speciell undersökning av vapnet genom arméns kontrollofficer vid gevärsfaktoriet i Eskilstuna. Enligt dennes utlåtande den 10 december 1951 har något vapenfel ej förefunnits. Vid skjutning med ammunition ur just det parti, som användes vid olyckstillfället, har någon funktionsstörning ej inträffat. Såvitt av inhämtade upplysningar framgår, visar erfarenheten, att frekvensen av tillbud till olyckor av denna art är till ytterlighet obetydlig. Rättsligt sett torde omständigheterna i förevarande fall vara sådana, att man icke kan tala om materielfel av beskaffenhet att grunda ersättningsskyldighet för kronan.

Ämbetsverket är fortfarande av den uppfattningen, att någon rättslig ersättningsgrund icke kan åberopas mot kronan. Med hänsyn till omständigheterna och särskilt med beaktande av vad som förekommit vid förhandlingar med Ljunggren och hans juridiska biträde har ämbetsverket förutsett, att Ljunggren skulle vid domstol påkalla prövning av ersättningsfrågan. Ljunggren har emellertid ej avhört i sådant hänseende.

Då frågan om ersättning till Ljunggren av billighetsskäl uppkommit genom ovannämnda motion, finner sig ämbetsverket, med hänsyn till de olika meningar, som yppats under ärendets handläggning, icke böra avstyrka, att Ljunggren beredes viss ersättning, förslagsvis enligt de av skaderegleringsnämnden i yttrande den 30 december 1954 angivna grunderna.

I handläggningen av detta ärende hava deltagit undertecknade Lundberg och Hedberg, den sistnämnde föredragande, samt tf byråchefen Ohlsson.

Stockholm den 26 februari 1957

RAGNAR LUNDBERG

Magnus Hedberg

M. Lecznsky

VPM

Till kungl. arméförvaltningens tygavdelning överlämnas härmed handlingarna angående folkskolläraren vpl 776-6-49 Rune Ljunggrens anspråk å ersättning för en den 10 november 1951 under fälttjänstövning i Blekinge inträffad olyckshändelse, varigenom Ljunggrens vänstra öga så svårt skadats, att det måst enucleeras.

Ljunggren har yrkat ersättning med 10 000 kronor för sveda och värk, 10 000 kronor för lyte samt en årlig livränta om 25 procent av en årsinkomst av 10 000 kronor. Han har förbehållit sig att framdeles yrka ersättning för framtida men.

För bedömningen av frågan, om den medicinska skadans art samt om graden av Ljunggrens invaliditet har det varit av intresse att avvakta det slutliga avgörandet av frågan om Ljunggrens rätt till ersättning enligt militärersättningsförordningen. Denna fråga har avgjorts av riks försäkringsanstalten den 25 juni 1952 och av kungl. försäkringsrådet efter besvär av Ljunggren genom utslag den 11 februari 1954. Det medicinska utredningsmaterial, som tillhandahållits av Ljunggren och som införskaffats från I 6, är ganska knapphändigt. Fylligare material i nämnda hänseende har efterhand blivit tillgängligt i riks försäkringsanstaltens och försäkringsrådets akt, som emellertid icke kunnat ställas till advokatfiskalskontorets förfogande förrän i mars 1954, efter det försäkringsrådet meddelat sitt utslag.

Den föreliggande utredningen ger vid handen, att Ljunggren vid olyckstillfället med en med lösskjutningsanordning försedd kulsprutepestol m/45 avfyrat ett löst skott, som klickat. Då Ljunggren därefter gjort mekanismspänning hade en *hel* patron, alltså ej blott hylsan, kastats ut. Vid därpå följande avfyring hade hylssprängning inträffat, varvid en metallflisa inträngt i Ljunggrens vänstra öga. Skadan hade under behandlingen fått sådan utveckling, att ögat måst den 20 december 1951 bortopereras.

Såvitt handlingarna utvisa synes Ljunggren icke hava gjort sig skyldig till någon försummelse. Det är att märka, att olyckan inträffat under ett stridsmoment under fälttjänstövningarna. Det har uppgivits, att då någon tid före fälttjänstövningarna lösskjutningsanordningarna till kulsprutepestolerna utdelats på kompaniet och genomgång skett av handhavandet av desamma, Ljunggren åtnjutit tjänstledighet. Till följd av denna omständighet har han efter återkomsten till kompaniet endast genom sina kamrater bland de värnpliktiga fått del av vad som förekommit vid genomgången. Denna uppgift torde, enligt vad som inhämtats av Ljunggrens dåvarande kompanichef kapten Sjögren, vara riktig. Såväl Sjögren som plutonchefen sergenten Gassne hava förklarat, att eldavrött vore synnerligen vanliga vid skjutning med lös ammunition med kulsprutepestol. Sergeant Gassne har med anledning av vad som antecknats i kompanichefens rapport den 14 november 1951 förklarat, att han icke före olyckstillfället givit Ljunggren order att på grund av tidigare eldavrött avbryta skjutningen med kulsprutepestolen.

Såvitt utredningen ger vid handen kan fel eller försummelse icke läggas befalet till last.

Kvar står frågan, huruvida något materiell förelegat med avseende å vapnet eller ammunitionen. Arméns kontrollöfficier vid gevärsfaktoriet i Eskilstuna, dit vapnet och kvarvarande del av den vid tillfället begagnade ammunitionen översänts, har gjort en undersökning och i utlåtande till tygav-

delningens vapenbyrå den 10 december 1951 yttrat: »Orsaken till sprängningen har ej kunnat fastställas, men något *vapenfel* föreligger ej.»

Underhand har från vapenbyrån inhämtats, att möjlighet finnes att en patron till följd av stukning av patronen eller av magasinets övre del kan hava icke helt införts i patronläget. Förekomsten av smuts eller främmande mindre föremål i patronläget kan också medföra, att patronen icke helt infördes i läget. Om patronen icke får rätt ställning i patronläget erhåller hylsan icke vid avfyringen stöd av patronlägets vägg, vilket kan medföra hylsprängning. Kulsprutepestolens konstruktion är icke sådan, att mekanismen låses för det fall patronen ej helt införts i patronläget. I de flesta fall, där hylssprängning förekommer, pläga de sprängda delarna av hylsan kastas rakt åt sidan, varför någon olycka som i nu förevarande fall icke inträffar. I undantagsfall kunna emellertid hylsdelarna slungas bakåt. — Visserligen är frekvensen av sådana fel beträffande ammunition eller magasin, som ovan angivits såsom tänkbar orsak till en hylssprängning, mycket liten men med hänsyn till det stora antal skott som årligen avlossas med kulsprutepestol inom krigsmakten får man räkna med ett visst antal fall av hylsprängning på grund av fel (genom stukning e. d.) å ammunition eller magasin.

Vid bedömningen av förevarande fall måste man till en början beakta, att den omständigheten, att Ljunggrens skada uppkommit i samband med handhavandet av militär materiel under fullgörande av militärtjänstgöring, icke i och för sig kan medföra ersättningsskyldighet för kronan. Någon strikt skadeståndsskyldighet av sådan art gäller icke enligt lag eller rättspraxis. För att kronan skall kunna anses rättsligen skyldig att utgiva skadestånd torde fordras antingen att fel eller försummelse visats föreligga från befälets sida med avseende å Ljunggrens utbildning eller beträffande ledandet av övningen eller att materialfel konstaterats, ävensom att orsakssammanhang kan visas föreligga mellan sådan omständighet, å ena, samt uppkomsten av Ljunggrens skada, å andra sidan. Vad först angår frågan om Ljunggrens utbildning kan möjligen från hans sida åberopas, att han till följd av sin tjänstledighet icke bibragts erforderliga instruktioner om skjutning med kulsprutepestol med därå anbragt lösskjutningsanordning genom vederbörligt befäl. Någon detaljerad utredning rörande omständigheterna på denna punkt föreligger ej. I vart fall finnes intet som tyder på, att denna omständighet medverkat till att hylssprängningen inträffat. Såsom förut anmärkts utvisar utredningen icke att fel eller försummelse legat befälet till last med avseende å ledningen av ifrågavarande övningsmoment. Verkställd undersökning av vapnet synes giva klart belägg för att detta icke varit behäftat med materialfel. Vad som underhand inhämtats från vapenbyrån rörande tänkbara orsaker till sprängningen utgör enligt min mening icke tillräcklig grund för antagande att fel å ammunition eller magasin orsakat olyckan.

Under sådana förhållanden kan jag ej finna annat än att Ljunggrens skada förorsakats genom ren olyckshändelse. Det kan givetvis, då någon vårdslöshet från Ljunggrens sida icke synes föreligga, ur olika synpunkter diskuteras, om Ljunggren eller kronan skall bära de ekonomiska följderna för Ljunggren av en till sin orsak outredd skadeverkan från ett under militärtjänst använt vapen. Någon rättslig grund för att kronan skall vara ersättningsskyldig föreligger enligt min mening icke. Under sådana förhållanden finner jag mig böra avstyrka bifall till Ljunggrens ersättningsanspråk.

Beträffande skäligheten i och för sig av de av Ljunggren yrkade beloppen vill jag i detta sammanhang anmärka

1) För sveda och värk synes ett belopp av 2 000 kronor i och för sig vara skälig ersättning. Härvid har beaktats, att Ljunggren under tiden från olyc-

kan till dagen för bortopererandet av vänstra ögat undergått en plågsam behandling med en fortgående försämring och viss risk för synen å andra ögat.

2) Ljunggren har förbehållit sig att framdeles yrka ersättning för framtida men. Hans yrkande om ersättning för lyte synes sålunda enbart avse de estetiska olägenheterna med ögats ersättande av protes och de omedelbara fysiska obehagen härav. Ljunggren synes skäligen böra anses gottgjord här för med 1 500 kronor.

3) Då Ljunggren sedan uttryckningen från militärtjänsten den 8 mars 1952 varit ordinarie folkskollärare och icke fått vidkännas reducering i löneförhöjningar på grund av ifrågavarande skada, synes laga grund för erhållande av livränta från kronan ej föreligga. Mot Ljunggrens angivna inkomst av 10 000 kronor för år samt en invaliditet av 25 procent, den senare beräknad efter riksförsäkringsanstaltens bedömning, är i och för sig icke någon erinran att göra. Domstolarnas avgöranden i den principiella frågan om livränta vid medicinskt konstaterad invaliditet skall utgå, då den skadade behålles vid normal inkomst, äro icke entydiga. Jag anser därför att livränteyrkandet under alla förhållanden bör avvisas.

Med åberopande av vad sålunda anförts föreslår jag att Ljunggrens krav avvisas.

Med hänsyn till ärendets beskaffenhet torde försvarets skaderegleringsnämnds yttrande böra inhämtas före tygavdelningens avgörande.

Riksförsäkringsanstaltens hit såsom lån översända handlingar torde, efter det tygavdelningen meddelat sitt beslut, återställas till riksförsäkringsanstalten.

Stockholm den 10 maj 1954

CURT NILSSON

Magnus Hedberg

Bilaga 2

Yttrande

Av handlingarna framgår, att olyckan inträffade under fälttjänstövning den 10 november 1951 i samband med eldgivning med lös ammunition till kulsprutepestol m/45, samt att skadan orsakats av att ett splitter från en patronhylsa trängt in i Ljunggrens vänstra öga, som till följd av skadorna måst avlägsnas vid operation och ersättas med en ögonprotes.

Utredningen får anses visa, att olyckan ej kan tillskrivas vårdslöshet eller försummelse av vare sig Ljunggren själv eller den personal, under vars befäl övningen ägde rum.

Det av Ljunggren begagnade vapnet och rester av den sprängda patronhylsan har besiktigats av arméns kontrollofficer vid Gevärsfaktoriet i Eskilstuna, som i utlåtande den 10 december 1951 förklarat att av de insända hylsresterna framginge, att patronen vid hylssprängningen ej varit helt införd i hylsläget. Enligt utlåtandet kunde detta i sin tur bero på antingen att patronen under inmatningsförloppet kommit i bänd eller att något främmande föremål hindrat patronens införande. Av märkena på den tillvaratagna sprängda hylsan kunde emellertid någon bestämd uppfattning om händelseförloppet icke erhållas.

Vidare har tygavdelningens vapenbyrå uppgivit att det förhållandet, att en patron icke helt införes i läget, kan bero på stukning av patronen eller av magasinets övre del eller förekomsten av smuts eller främmande mindre föremål i patronläget, samt att kulsprutepistolens konstruktion icke är sådan att mekanismen läses för det fall att patronen ej helt införes i patronläget. Enligt vapenbyrån får man räkna med ett visst antal fall av hylssprängning av nyss angivna orsaker — låt vara att frekvensen av sådana fel är mycket liten med hänsyn till det stora antal skott, som lossas årligen med kulsprutepistol inom krigsmakten.

Även om det ej varit möjligt att vinna full klarhet om orsaken till olyckan får det ändå anses i hög grad sannolikt att densamma har sin grund i kulsprutepistolens konstruktion — främst den omständigheten att mekanismen ej läses, då patronen icke helt införs i patronläget. Med hänsyn härtill och till de omständigheter i övrigt, under vilka olyckan inträffade, synes det riktigt att kronan utger visst skadestånd till Ljunggren utöver den ersättning, som Ljunggren uppstår jämlikt militärersättningsförordningen.

Vid övervägande av ersättnings storlek synes följande förhållanden böra beaktas. Ljunggrens skada medför enligt medicinska grunder nedsättning av arbetsförmågan med tjugofem procent och hans genomsnittliga arbetsinkomst kan beräknas till 10 000 kronor om året. Skadeståndet för nedsatt arbetsförmåga skulle enligt dessa grunder komma att motsvara en livränta av 2 500 kronor om året. Emellertid medför invaliditeten ej någon minskning i Ljunggrens avlöningsförmåner i hans ordinarie befattning såsom folkskollärare. Under sådana förhållanden bör den enligt medicinska grunder beräknade livräntan bli föremål för jämkning till ungefär hälften eller till 1 250 kronor om året. Vid den tidpunkt, då läkarbehandlingen var avslutad, eller omkring den 1 februari 1952, utgjorde kapitalvärdet av en livränta å sistnämnda belopp efter en räntefot av 5 % i runt tal 20 000 kronor.

Skadeståndet för framtida men och lyte kan med ledning av rättspraxis uppskattas till 4 000 kronor.

Med hänsyn till den starka psykiska påfrestning, som risken för fullständig blindhet inneburit, bör skadeståndet för sveda och värk trots den korta sjukdomstiden uppskattas till omkring 2 000 kronor.

Enligt här redovisade grunder skulle ett skäligen skadestånd utbetalat i form av engångsbelopp utgöra i runt tal 26 000 kronor.

Med hänsyn till den i någon mån bristfälliga bevisningen måste utgången av en rättegång rörande Ljunggrens ersättningsanspråk anses som oviss.

På grund av det anförda och då det som ovan nämnts synes riktigt att kronan utger visst skadestånd till Ljunggren hemställer nämnden att Ljunggren förlikningsvis erbjudes som skadestånd i ett för allt ett engångsbelopp av 10 000 kronor, mot avstående av vidare skadeståndsanspråk i anledning av skadan mot kronan. Stockholm den 30 december 1954.

Enligt försvarets skaderegleringsnämnds uppdrag:

MAGNUS HEDBERG

Protokoll, fört vid sammanträde med försvarets skaderegleringsnämnd den 30 december 1954.

Närvarande: Revisionssekreteraren Öhman, ordförande, assessorn Lännergren, hovrättsrådet Petrén, assessorn Jonzon samt, vid handläggningen av det under § 1 antecknade ärendet, ombudsmannen hos Försäkringsaktiebolaget Fylgia Knut Norström.

§ 1.

Föredrogs det i nämndens protokoll den 22 december 1954 senast antecknade ärendet angående ersättning till folkskolläraren vpl 776-6-49 Rune Ljunggren, Lidnäs, i anledning av skada, som tillfogats honom under militärtjänstgöring den 10 november 1951.

Ordföranden och ombudsmannen Norström förenade sig om ett utlåtande, vars innehåll framgår av nämndens i ärendet avgivna yttrande.

Hovrättsrådet Petrén yttrade: »I likhet med advokatfiskalen hos FCF finner jag strikt skadeståndsskyldighet för kronan ej föreligga beträffande den Ljunggren åsamkade skadan samt att det ej kan anses vare sig att fel eller försummelse ligger befälet till last eller att vapnet varit behäftat med materialfel. Däremot synes vapnets konstruktion vara sådan, att även om patronen ej helt införts i patronläget — t. ex. till följd av att ett främmande föremål inkommit i patronläget eller att patronhylsan varit stukad — avfyring kan ske och i sådant fall viss risk finnes för hylssprängning. Tillförlitlig utredning om att nu ifrågavarande skada är att hänföra till angivna förhållande föreligger ej. I vart fall måste enligt min mening risken för att skada skall uppkomma på grund av vapnets nyss nämnda konstruktion vara så ringa, att skadeståndsskyldighet för kronan icke kan grundas därpå. Jag anser därför, i likhet med advokatfiskalen, att rättslig grund för att kronan är ersättningskyldig ej föreligger.»

Assessorerna Lännergren och Jonzon förklarade, att de anslöto sig till den av Petrén uttalade meningen.

Nämndens yttrande i ärendet skulle avfattas i enlighet med ordförandens och Norströms mening.

Vid protokollet:

Magnus Hedberg

Bilaga 4

Advokaten Thorsten Persson,
Lilla Torget,
Kristianstad.

Försvarets civilförvaltning har denna dag efter hörande av försvarets skaderegleringsnämnd till prövning upptagit frågan angående ersättning till folkskolläraren vpl 776-6-49 Rune Ljunggren i anledning av en den 10 november 1951 under fälttjänstövning i Blekinge inträffad olyckshändelse, varigenom Ljunggrens vänstra öga så svårt skadats, att det måst enucleeras.

Då strikt ersättningsskyldighet för kronan ej föreligger beträffande den Ljunggren åsamkade skadan samt det ej kan anses att vare sig fel eller försummelse ligger befålet till last eller att vapnet varit behäftat med materialfel, finner ämbetsverket, att rättslig grund för att kronan är ersättningskyldig ej föreligger. Ämbetsverket avvisar därför Ljunggrens krav. Stockholm den 18 januari 1955.

RAGNAR LUNDBERG

Magnus Hedberg

S. Hagendahl